

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 „
Negyed évre	3 „
Videki előfizetők bélyegköltsége egész évre 2 K.	

Felőlős szerkesztő és laptulajdonos:

SZATHMÁRY ZOLTÁN.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Piac-u. 71. szám.
(Schwartz-ház) II. emelet, feljártat I. fölépcsőn.

Hirdetések feladhatók a városi nyomdában Dózsa György lap-metteur kezéhez is.

Jegyzetek a hétről.

(A pénzügyi helyzet. Némi tanulságok. Halvaszületett jó tanácsok.)

Hiába, a pénzviszonyok egyáltalán nem akarnak javulni. A bankigazgatók megközelíthetetlenebbek a kamároni szűznél, amint pénzkölcsönzésről van szó s az ú. n. *gavallér-váltókról* hallani sem akarnak.

Ezeket az állapotokat pedig legjobban megérzi a társadalom ama része, amelyet előkelőnek szoktak nevezni s amelynek tagjai rendes körülmények között — eltekintve, hogy mennyi a jövedelmük, — ópiumos cigarettákat szívnak, finom kelméjű ruhákat hordanak, pezsgőt isznak a kávéházban, muzsikáltatják magukat, eljárnak a különböző mulatóhelyekre, nyáron fürdőznek s nem sajnálnak maguktól semmit, legfeljebb a helyi lapokért járó havi egy koronát s ennek legfeljebb kétszeresét, háromszorosát, egy-egy jó könyvért.

Mindenki érzi a mai nehéz megélhetési viszonyok súlyos terheit, iparosok, kereskedők, vállalatok és ez igen nagy baj, de legjobban érzi ez az előkelő társadalom és ez épen nem baj. Sőt! Legalább a társadalomnak ez a rétege is megtanulja, hogy milyen nehéz az élet s akkorára, ha majdan, jobb viszonyok köszöntenek ránk, megtanulnak rendszeresebben, reálisan élni.

Hajdanában ha valamelyik vendéglői vagy kávéházi asztaltársaságnak kedve szottyant valóságos pezsgőfürdőt rendeztek s annyi bankót ragasztottak a Kiss Béláék Magyarok homlokára, amennyit a főpincér kölcsön adott. Sokszor még azon melegében kiállították a pincéri zsenialitással hamarosan előkerült váltóürlapot, három jól fészült fejű s jól vasalt nadrágu ur ráírta a nevét s másnap már volt pénz.

Sokszor maga Károly, vagy Rezső főpincér küldte el egy hordárral s nemcsak az előttevaló napi „cech“-re telt a pénzből, hanem még maradt egy kis másnapi *morzsa-mulatságra* is fedezet.

Az se volt baj, ha a bakk-asztalnál kiolvasztott egyik-másik úr pénztárcájából néhány ezer kroncsit a „pech“-re. Másnap pótolták a szövetkezetek, melyeknek kölcsöneit egy-egy átmulatott, vagy átkártyázott éjszaka emlékeiként évekig törleszthették, ha ugyan tudták prolongálni — a szóban forgó urak.

Előkelő társadalmi rangu, de a kellőnél mindig kisebb jövedelemmel bíró családapák ugyanígy törlesztették a fürdőköltségeket stb.

Most mindez épen olyan álomszerű szép időnek tűnik fel, mint mikor 7 krajcár volt egy font hus és 2 krajcár egy liter új bor. Nemcsak pezsgőre, fürdőre, kártyára nincs új kölcsön, de még a régi váltót, kölcsöntartozásokat is nagy összegekkel kell törleszteni, mert másképen, felmondják a barátságot a bankok.

És akárki mit mond, ennek a mostani állapotok-

nak nevelőhatása van ilyen tekintetben a társadalom ama rétegére, amely soha sem lehet többé olyan könnyelmű, mint a milyen volt. Így esik meg azután, hogy ebből az általános nagy kárból is van valami csekélyke haszon.

*

Miután a pénzintézetek nagyon szűkmarkuak, azok, akiknek pénzüik van, kezdenek okosan gondolkodni. Ott van a többek közt az a pozsonyi *Benyovszky* grófné, aki minden kitáblázási, betáblázási, folyósítási börtényüzési, vesekivevési stb. költségek nélkül ad több milliós kölcsönt Debreczennek.

Persze, hogy a *Pester Lloyd*, a magyar plutokrácia leghivatalosabb közlenye szörnyen haragszik. Hogyne! Hátha a többi tőkepénzesek, — köztük a debreczeniek — követik a jó példát s a pénzintézeteknek konkurrenciát csinálnak. Akkor aztán a bankok elvesztik a sok zsiros betáblázási, beljebb és legbeljebb táblázási, folyósítási, telepítési, bélyeg, tisztviselők nyugdíjára és műtanrendőri bejárásokra való költségeket.

*

A *Pester Lloyd* azt mondja, amit *dr. Révi Nándor* és társai is, hogy csak lassan, lassan csináljon Debreczen mindent, amint a saját bevételeiből bírja.

Gyönyörű jó tanács! Épen kapóra, jött, hogy a *próbacsendőrök iskoláját Nagyváradra helyezték s elviszik tőlünk valószínűleg a kerületi csendőrparancsnokságot is, miután nem építettünk nekik megfelelő épületeket.*

Köszönjük a halogatásra vonatkozó jó tanácsokat, de ez a cáfolatul jelentkező példa indít arra, — hogy ne kérjünk azokból.

Spectator.

Mi a modern művészet.

A Debreczeni Szemle számára írta: **Czerny József.**

(V. Közlemény.)

A művészi élvezet lényegében aktív folyamat, a lélek autonóm tevékenységének a kiséző jelensége, mely annál intenzívebb, annál őseredetibb, hamisítatlanabb, minél nagyobb rész jut a külvilággal való érintkezés folyamán a lélek rekonstruáló, redukáló erejének. Ezen szempontból indul ki a művész is, ki saját alkotásával szemben nemcsak a teremtő, de az újból teremtés álláspontján marad. A művészi értékelés ezen súlypont-eltolódása a művészet történetének egy nagy fordulópontját képezi. Ne higyük, hogy e szubjektív momentum előtörésével az objektív művészi alkotások világa szegényebb lesz; ne higyük, hogy a műtárgy mint organikus együttműködés-föltételezte folytonos levés csökkenteni fogja azon örökkévalóság-értékeket, melyeket eddigi korszakok művészi produkciójának adni hajlandók voltunk. Amint a világ nem lett szegényebb azáltal al-

hogyan hang, szín, íz, illat, sőt tér és idő az érzékiség produktumainak s nem objektív tulajdonságoknak bizonyultak, amint az individuum értéke nem csökkent az által, hogy a lélek fogalmát mint éltető, gondolkodó, érző állagét földadni kényszerültünk, s a mindenség mit sem veszített csodálatraméltóságából az isten fogalmának teljes kiküszöbölése dacára, úgy a művészet sem fog veszíteni az által, hogy a tulajdonképeni műalkotás nem a művész, hanem a műélvező, nem a tárgy, hanem a szubjektum szférájába szorult. S még azon esetben is, ha a kötetlen elemek szubjektív szynthezise átmeneti állapotnak bizonyulna csupán, aminek lehetősége jövő nemzedékek művészi hajlamainak irányváltozása szempontjából nincs kizárva, még akkor is marad azon óriási eredmény, hogy a műtárgy annyiban műtárgy, amennyiben abban a műértő a művészi értékek összefoglalását látja, érzi. A multtal szemben tulajdonkép az impresszionizmus kora óta kezdünk objektív, méltányos álláspontra helyezkedni. Mindaz, amit eddig a művészi korok értékeléséről, művészi individuumok egyéniségéről irtak, gondoltak, véltek, sejtettek — csak präludium számba jő, s már ma helyezkednek az egyes rétegek természetes fajsúlyaik szerint s a jövő nemzedéknek remélhetőleg már többet kell a művészi kultúra elemeiről tudnia Michel Angelo, Raphael, Rubens, Rembrandt, Velasquez, Zichy, Munkácsy puszta nevével.

A modern művészet tehát, mint az eddigiekből látjuk, egy mély, intenzív, bensőséges művészi ösztön megnyilatkozása.

Ez ösztön belső kontaktusba lépett a kulturális élet egyéb megnyilvánulásaival s magához ölelte a természet s az emberi tevékenység minden ágát. Egyben a kép fogalmának hatásait messze kitolta, s a művészi értékelés rögzítendő momentumait egészen másutt kereste, mint az eddigi korok művészete. A XIX. század művészete a múlt életképes forrásaiból vette eredetét s a fejlődésgondolat-nyújtotta belátás kapcsán az érzékek tökéletesült apparátusaihoz alkalmazkodott. A fény és levegő dominiumát tulajdonkép ő fogta föl első zben. Itt nyugszik originalitása és korszakalkotó jelentősége. Nemcsak remekműveket produkált, melyek bármely kor alkotása szempontjából az örök szép, örök jelentős értelmét megtartandják, de elsősorban tökéletesült formanyelvet és művészi methodust szolgáltatott. E művész methodus pedig kihat nemcsak az alkotóra, hanem az élvezőre is, aki a művészi kultúra centrumába állítottatott s mint a műtárgyak tulajdonképeni produkálója szerepel. Mert e modern művészi produktum a lélek legfinomabb rétegének együttrezgése folytán lesz csak művészi objektummá.

A modern művészet így valóban hű kifejezése az elektromossággal, dróttalan táviróval, rádiummal, aeroplánnal dolgozó, ámbícióval s a föld izétől áthatott ösztönökkel teli lett modern ember produktójának. A modern művészet a művészi belátás fokmérője. Annnyiban vesszük ki részünket a művészi kultúrából, amennyire a modern művészetet érteni, szeretni tanuljuk s főleg amennyire érte lelkesülünk.

REGGEL . . .

(Vugusztus.)

Ez az éj a sejtelmeknek éje,

Titokzatos, csodás . . .

Belénk zsong tünt napok tördelt zenéje :

Halk hárfahang, lágy selyemsuhogás.

Balzsamas illat titkon visszaringat
Rózsás honába gyermek-álmaimnak,
Képzetelem még szende csillagfénnel
S romantikus holdsugárral lele —
Még mindenben oly szűz harmat remeg,
Még, utólszor, megejtí lelkemet
Az éjjel . . . az éjjel . . .
Az álmodásnak bűvös éjjele . . .

S mégis e zengő éjtől már szívemben
Új ének nem fogan, —
Érzem, hogy a hajnal juvalma lebben,
S kitárom néki lelkem, boldogan.
Az éj hazug varázsa tova széled,
Áltör ködén a diadalmas Élet !
A napköltét lesem sovár szemekkel,
Körülleng csillagoltó, hűs szele,
— — Keleten egy sugára megjelent,
És ébredő lelkemben ott dereng
A reggel . . . a reggel . . .
Egy verejtékes napnak reggele !

Hazafias évfordulók.

(Petőfi halála. — A debreceni esata.)

A mai nagyon nehéz megélhetési viszonyok közt sok mindeneget elfelejtünk.

Most beszéljenek Justhék az önálló magyar bankról, amit Kossuth Ferencceel együtt bekapcsoltak, kikapcsoltak, kitakartak, betakartak, Isten tudja, mit akartak.

Most a nemzetközi viszonylatokban szép tekintélyű közös bankunk se ad pénzt, és igazán kíváncsiak vagyunk, hogy vajjon tudna-e adni a közjogi ellenzék által tervezett önálló bank ?! Ha ugyanis egyáltalán úgy létezne, mint ahogy nem létezik !

Nagy, hazafias hevületekre rossz idő jár s bizony el-elfelejt a közönség a hétköznapi harcok kenyérküzdelmei közt sok mindent, amit nem szabadna elfelejteni.

Mert például ne mondja nekem senki, hogy 1849 augusztus másodikát úgy ünnepelték az idén meg Debreczenben, mint 10 évvel ezelőtt is, míg a parlamenti ellenzék koalíciója le nem járatta a hazafiságot, szét nem tépte szép, nemes, legendás és nagy idők illúzióit.

És ma már hiába is veszik ajkukra vitéz Nagy Sándor és világzseni Petőfi Sándor nevét azok, akik komédiát csináltak a nemzeti ellenállásból parlamentben és parlamenten, kordonon kívül.

Olyan rosszul játszották a szerepeiket, hogy a közönség nagy része meg sem tudja érteni azokat, akik igazán nagyok, dicsők voltak.

A vértanu halált szenvedett Nagy Sándort, aki 63 évvel ezelőtt 7 ezer agyongyötört honvéd katonával s 41 ágyuval szembeszállott 80,000 jól fegyverzett muszkával, 200 ágyuval s hogy Petőfi Sándor a legnagyobb világköltők egyike, a magyar szabadságharc dalos lelke nem féltette 1849 július 30-án az életét s egy sétapálcával a kezében halt meg a segesvári csataterén.

Persze a mai kor Nagy Sándorai legfeljebb buza-, zabszállító liferánsoknak lennének jók, akik csak izgatni tudnak a harcra, akkor, mikor arra semmi szükség nincsen s bűntények elkövetésére szuggerálnak Kovácsi Kálmánokat, akik végül letagadják cselekedetük szándékosságát.

A mai, modern Petőfi Sándorok meg kultusz-

miniszteri államtitkárok szeretnének lenni, de megelégednének holmi zsiros sajtóirodai állásokkal is, ha még egyszer rájuk sütné a koalíciós idők hajnalhasadása.

És mégis ebben a torz-időkben sem szabad elfeledkeznünk azokról, akik szívük vérével irták be nevüket Magyarország krónikájának aranylapjaira. Mert szomorú dolog ugyan, mikor a *multnak* kell kárpótolni valakit a *jelenért*, de bele kell nyugodnunk a *jövő* szebb reménységeiért.

Amikor lesznek még igazi Petőfi Sándorok, vitéz Nagy Sándorok, amikor meg fogjuk érteni 1849 augusztus 2-ikának, 1849 július 30-ikának nagy jelentőségét.

Szemlész.



NYÁRI STRÓFÁK.

V Debreczeni Szemle számára írta: RÉDEY TIVADAR.

*A pénzhiány nem újság nálam
S nem újság nálunk senkinél.
Látott már bennünket lelőrvé
Az ősz, tavasz, nyár és a tél.
De oly csekély, mint épp e hóban,
Nem volt a pénz egyáltalán —
Egy uj, nagy átok lóg fölöttünk :
Az augusztusi pénzhiány.*

*

*Ur voltam én még nem is régen,
Volt nálam egy-két pénzdarab,
Melyről balgán feltételeztem,
Hogy augusztusra megmarad.
Hová lettél törvényes ércpénz ?
S a bankjegyen te szendzslány ? —
Elvitte, elrabolta őket
Az augusztusi pénzhiány.*

*

*Miként a templom egerének,
Olyan rosszul megy most nekem,
S nálunk hatvanezred-magammal
Augusztusnak köszönhetem.
Szegényen indultunk e hónap
A kiizzadt házbér mián
S jólénk borult busan, sötéten
Az augusztusi pénzhiány.*

*

*És aki némi pénzt tartalmaz,
Az messze-messze mind üdül,
Ó, nem lehet semmit kisírni
Embertársaink zsebibül.
Nyarat a kedvenc uzsorásunk
S a bankdirektor, a zsvány —
Előleget, kölcsönt kizár most
Az augusztusi pénzhiány.*

*

*Ilyenkor mászik villamosra
A snasz lumpok komor sora,
Ilyenkor két tojás pohárban*

*A kávéházi vacsora . . .
Én istenem, ha medve volnék,
A sablont megszakítanám :
A nyarat aludnám át s téged,
Bus augusztusi pénzhiány.*

× **Dr. Vargha Elemér** arcképét közöljük mai számunk borítéklapján. A mai, feladatának igazán teljes tudatával működő városi tanács egyik legnépszerűbb tagja dr. Vargha Elemér, aki a tanács megbízásából s a tanácsstagok szorgos közreműködésével megalkotta a város 60 milliós kölcsönének munkaprogramját, ezt a pompás tervezetet, melynek megvalósítása Debreczent, a csak nem régen nagy falut, igazi nagy, modern, egyetemi várossá lesz hivatva átalakítani.

*

(!) **Pofonok a levegőben.** Hartl Lujzának a Fedák Sári tehetségével, Kubelik János művészi készségeivel, a Munkácsy Mihály zseniáltságával kellett volna rendelkeznie, hogy olyan híres legyen Magyarországon, mint amilyen általánosan ismert lett a neve. Hirtelen, egyik napról a másikra. Hát tényleg van valami hősiesség a hadtestparancsnok urnak adott pofonjában, de hol áll annak a pofonnak a jogosultsága a *Novák Mária*jéhez, aki a hivatalfőnökét pofozta fel, nem messze, csak a szomszédos Nagyváradon. Ezt a pofont már alá kell írni minden becsületes embernek. Ez a modern Dobó Katica igazi hős volt, minden mellékgondolatok nélkül. Legyeskedett vele a felebbvalója, — gépirókisasszony volt a megyeházán, — panasza ment az alispánhoz, aki nem akart neki elégtételt szerezni. Hát vett maga s úgy képen hajította a hivatali felebbvalóját, hogy ma is zug a füle tőle. És Novák Mária egy kicsit az egész társadalom nevében pofozkodott. Mindama női alkalmazottak nevében, akik kenyérkeresetük közben annyi támadásnak vannak kitéve. És mi sok-sok Novák Máriát kívánunk a magyar női erénynek. És ha rajtunk állana, nem a Hartl Lujza, hanem a bátor Novák Mariska kezét csókolnánk meg. Azt, amelyikkel mindannyiuk nevében képen hajította a legyeskedő felebbvalóját.

*

Kiadó lakások. A nehéz pénzviszonyok határozottan jobban sujtják az előkelő társadalmat, mint az alsóbb néposztályokat. Kisebb igények, rendszeres életmód, kellő jövedelem-beosztás, mellett még mindig valóságos művészetszámba megy az éhenhalás Magyarországon xpro domo szólva itt, Debreczenben. Ellenben a fölösleges luxusról kezdik leszoktatni az embereket a bankok, melyek fürdőre, pezsgőre, baccaratra nem adnak pénzt. Ugyancsak elzárkóznak a kétéves üzleti vállalkozások gyámolítása elől s hála istennek, véget vetettek a telekspekulációknak is. Ugyancsak véget értek a háziuri pünköshti királyságok. Végig a főutcán, de a mellékutcákon még inkább, rengeteg a kiadó lakás. Különösen a háromnál több szobából állók. A református egyház bérpalotájában 60 szoba üres, a debreczeni ipar és kereskedelmi kamara büszke palotájában is legalább 40 szoba, sőt bolthelyiségek is. Tessék csak elképzelni mi lesz, ha a most folyó többi bérházépítések véget érnek. A mostani lakásárakat, melyek magasabbak, mint a fővárosi körüti lakások árai, nem tudja a debreczeni közönség megfizetni. Ezért az 5—6 szobát lakó családok apránként visszavonultak 2—3 szobás lakásokba. Legalább 100 öt-hat szobás lakás maradt ezért üresen és nem nehéz meg-

jósolni, hogy egyáltalán üresen is fognak maradni. Butorozott szobában is beállott a túlprodukció. Emellett, — hiába ágaskodik a háziuri önérték, — a lakásarak egyre esnek. A házak értéke szintén. A napokban egy főtéri házat, melyet egy évvel ezelőtt 300,000 koronaért kértek, 190,000 koronaért árvereztek el. Hiába az Archimidesi csavar, idők végéig Archimidesi csavar marad a fizika, mint tételes tudomány szerint. És ez a fizika, csak nekünk, olykor gondolkodni szeretőknek fizika, a háziuraknak ezidőszere szerint nemcsak fizikai igazság, de *baj* is.

*

Borraivaló a rendőrségnek. A borraivaló rendszer ellen küzd a modern kultúra. Pincérek, fodrászok, sőt a cigányok is állást foglalnak a borraivaló rendszer ellen s megélhetésüket, — nagyon helyesen, — a fix-fizetésekre akarják alapítani. Ezzel szemben a 120 millió vagyonnal rendelkező Debreczen városa azt kívánja a közönségtől, illetve annak egyik iparos-tömegétől, hogy borraivalót adjon a rendőrségnek. Szállodások, vendéglősök, kávéosok, korcsmárosok, — akik rendes kulcs szerint fizetik az adójukat a város háztartásának ellátásához, — tehát a rendőrintézmény fentartásáért is, — még külön is borraivalót kénytelenek fizetni a rendőrségnek, *rendőri díj* címen. Ne tessék félreérteni a dolgot. Nem kivételesen kért rendőri kirendeltségről van szó. Azért külön kell fizetni esetről-estire megállapított rendőrdíjat. Ha a *Koroná*-ban Schaff János táncestélyt tart, vagy bál van a Bikában, a két szállodás bérleje az éjszakára külön fizeti a rendőri díjat. Ezt a fejenként 60 korona évi rendőrdíjat a legutolsó kis korcsmáros éppen úgy fizeti, mint Németh András, vagy Weichinger Károly. Miért? ! Azért, hogy Debreczennek rendőrsége van azért, mert a Bika, Hungária, Royal stb. békés úri közönségének soha sincs rendőri segítségre szüksége. És azért, mert tesszem azt a szenatéri korcsmáros vendéggét éppen százszor meggyilkolhatják, mire rendőrt találnának a segítségére sietők. Egyébként annyi adót fizetnek a városi háztartás ellátására, hogy ez a koponyánkénti 30 forintot nem tekinthetjük másnak, mint a mi rendőrintézményünkhöz nem méltó borraivalónak. A régi borraivalós világból ránk szakadt adópótlékot bizony ideje lenne eltörölni, annyival is inkább, mert a $2 \times 2 = 4$ alapján Bugyi Gábor korcsmáros nem adhat annyi borraivalót a tyukszemvágójának, mint Weichinger Károly. Különösen, mikor nincs is tyukszeme s mikor a rendőrségre egyáltalán egyikőjüknek sincs szükségük.

*

= A politikában minden csendes. A vezérek ugyan leveleznek egymással, leveleznek és virágoznak, de egyelőre gyümölcsöt nem hoznak. Egymással való nyílt levelezésükben ugyancsak hivatkoznak az angol parlamentarizmusra, melyet mintaképül emlegetnek. Kíváncsiak vagyunk, hogy az angolok miként vélekednek a magyar parlamentarizmusról. Valószínűleg ők is hivatkoznak a magyar politikai krónikákra, olyankor, mikor arról van szó, hogy *mit nem szabad cselekedni a parlamentben*.

*

= Báró Herczel. Dr. Herczel Manó, a tudós orvos-tanár báró lett. Ma, mikor leginkább kortesszolgálatokért vagy választási kasszához való hozzájárulásért osztogatják a kitüntetések, igazán jól esik hallani a Herczel iránti elismerés királyi megnyilatkozásait. A nagy tudós, ördögös kezű operatőr neve ösmert az egész országban s egy pár debreczeni illetőségű

vakbélhez nőtt féregnyulványt az idők folyamán szintén átadott az ő nagy kése a megsemmisülésnek, sokaknak, nagyon sokaknak adván vissza az egészséget, lévén a féregnyulvány nem minden ember, csak az orvosok élete fentartásához szükséges. Mi a magunk részéről nem Herczelnek gratulálunk, hanem a magyar bárói karnak. Tudóst, embert adjon sok hozzá hasonlót a magyar bárói kasztnak a mi örök istenünk és a mi öreg királyunk.

*

+ A mikádó meghalt. *Mucsuhitó*, a bájos Nippon uralkodója meghalt. Gyászolnak a japánok, a kicsi gésák, krizantémumok hazájának lakói. Mucsuhitóban a japán Napoleon, Nippon Nagy Sándora veszett el s az elhunyt uralkodó, mielőtt meghalt volna, félszázados uralkodásával beirta fűrésán hangzó nevét a világtörténetbe, a szigetország aranykrónikájába. Mert nagy volt, a legnagyobb világtörténeti nagyságok közül való, aki egy életrevaló, sárgabőrű nemzetet világhatalmassággá nevelt. Nippon mai hatalmassága az ő nevéhez fűződik s neki köszönheti nemzete, hogy mikor azt hittük, hogy csak operettlibrettót lehet írni róluk, porig gázolták le a hatalmas orosz nemzet haderejét szárazon és vizen. Sirja felett Kilió virraszt s halottí mécsesen a Geniusz tüze lángol.

*

Stilus az építkezéseknél. Mindig lármázunk, akik a város külső arculatának szépségére adunk valamit, hogy a házakat építtetők igyekezzenek, szép, önálló stílusú épületeket emeltetni. Ha azután végig nézünk az újonnan épült bérpalotákon, látunk stílust és látunk olyan abszurd dolgokat, amelyeket a fusseráló építészek mindenkor a stílus számlájának rovására írnak fel. Az Első Takarékpénztár gyönyörű épületét ugyancsak leszapulta a különböző irányú kenyéririgység. Pedig a megboldogult Rimanóczy Kálmán nagyváradi építész szebb emléket nem is hagyhatott volna maga után nálunk. De ott van például a református egyház bérpalotája. A három emelet alig nagyobb, mint a szemben levő egyemeletes sarokház s olyan agyonnyomott, mint valami teknősbéka. Ezzel szemben impozáns például az iparkamara Deák Ferenc-utcai palotája, de a bolthelyiségekbe csak meghajtott derékkal mehet be az olyan ember, aki túl nőtte a másfél métert s olyan alacsony a földszint, mint a csészé putrik. Az Alföldi Takarékpénztár is tiszta stílusban van építve s most, hogy átmeszellek a Tisza-házat, látszik csak, hogy milyen szép is az a Tisza-palota, ami 20 évvel ezelőtt épült egyszerű boulevard-stílusban. Hát bizony elmegy az ember kedve a stílusról, ha a megyeháza felfordított teknőalakját látja. A Szilcz-ház stílusához éppen illik az igaz. Ez a sarokház úgy néz ki, mint a nagylétai község háza. Nagyobb arányban ugyanilyen lesz a megyeháza is. Ezek után igazán elmegy az építkezők kedve a stílustól. Az építéstől ugyanis elment a kedvük a háztulajdonosoknak a pénzügyi viszonyok miatt. És csak felesleges ezért a mi irka-firkánk. Mikor volt pénzünk se kerestük a jóízűt, a művészt. Mit keresünk most, mikor nincs pénz. Különösen mikor ha volna se találnánk meg a művészi stílt a mi építészainknél.

*

(1) Régi nagy primadonnák, a Hegyi Arankák, Vadnay Vilmák, Pálmay Ilkák, Örley Flórák, akiknek művészetéhez a mai Fedákok, Zsigmondok művészei úgy aránylik, mint 1 a 100-hoz, bizony nem erőszakolták a reffináltan kieszt önreklamot, miután az ő hatalmas művészetük elég reklám volt nekik

minden időben. Sem ékszereikkel, sem automobiljaikkal, sem primadonna-betegségekkel nem igyekeztek foglalkoztatni a lapok különböző rovatait. Mert-hogy például automobil még nem is volt az idő tájt s Hegyi Aranka, — mint maga írta meg egyik bájos visszaemlékezésében, — mint már a Népszínház tagja, mikor egyik vidéki városban vendégszerepelve, szerük elakadt a nagy sárban, bizony csak elfogadta a bohém Zsül, a mostani debreczeni szinigazgató ama ajánlatát, hogy a nyakában és hátán viszi be a művésznőt a városba. És tényleg Zsül be is szállította az akkor még leányos természetű művésznőt, anélkül, hogy a két vendégművész megírta volna a kedves esetet az ujságokban. Sőt még le is tagadták. Ezzel szemben *Zsigmondy Anna*, aki Debreczenből került el Nagyváradra primadonnának, most, mielőtt — pompás házasságot csinálván, — vissza akart vonulni a szinpadtól, ugyancsak parázs kis színházi botrányt rögtönzött. A tiszteletére összegyűlt közönség, mely zsufolásig megtöltötte a nézőtér, hiába várta szerdán este bucsu fellépését. Zsigmondy közvetlen az előadás előtt, — állítólag rekedtség miatt, — lemondta a fellépését. Hát hogy rekedt volt-e, nem keressük, de még az esetben is elviselte volna a rekedtségét a közönség, hiszen nem is olyan régen teljes diszpozíció mellett sem nyújtott több művészetet, mint most meg rekedten is nyújthatott volna. De hát egy csöndes bucsuest keretében nem irtak volna hasábos cikkeket a fővárosi lapok, melyek most tele voltak a színházi botrány leírásával, mely a görögtüzet szolgáltatatta az ő reklám-bucsujához. — Hiába, akinek rövid a művész-kardja, az megtoldja egy reklám-lépéssel. Valószínű, hogy a szép Annának nem a rekedtsége volt makacs, hanem a primadonna-reklámhoz való ragaszkodása.

*

(—) **Kecskeméthyt keresték** egy névtelen feljelentés alapján a minapában Magyarországon, de persze hiába. Keresték, mert erősen foglalkoznak a sikkasztások zseniális hírhetjével, most 10 év után is. Mert nem tudják elfelejteni. Nem is olyan könnyű az ilyen jeles férfiut elfelejteni, mint teszem föl a váltólejáratot. Az ő emléke él szerte az országban, s mindenki rokonszenven gondol a vállalkozó szellemű ifjura, aki kerek félmillió adópénzeket lopott el, s azután úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. A világ legelső detektívjei kergették, de a Pinkerton emberei se bírtak a nyomára akadni. Ez is egy nagy híresség, talán még nagyobb, mint az ügyes lopás. Ezért is van, hogy Kecskeméthy Győző emlékezete még ma is olyan friss mindentelé, mint a körte, amit most szakítok az ágról. Csakhogy a törvénynek nincs olyan jó memóriája, mint az embereknek. A törvény időről-időre revidálja az emlékezetét, s a fölösleges dolgokat egyszerűen kitorli belőle. Ilyen fölösleges és törölni való lett 10 esztendő jártán Kecskeméthy Győző is. Jogászilag ezt elévülésnek nevezik. Szóval Kecskeméthy Győző bűne elévült. Most már akár haza is jöhet, senki se keresi rajta se a bűnét, se a pénzét. De azért aligha jön haza Kecskeméthy Győző. Mert ha van még pénze, abból gyönyörűen élhet másutt is, ha pedig nincs pénze, a dicsőségéből idehaza se tud megélni. De legfőképpen azért nem bízom a jeles férfiú hazatérésében, mert az ilyen elévülésféle nem sokat érő dolog. Ugy van az, hogy mire a bűn elévül, rendesen a pénz is elévül.

*

— **Kialvó álomvilág.** A tarka tüzek, buja illatok, forró áldomások hazájának, öreg Keletnek kéjes

lázaira, szép halódására ráterítették jeges lepedőjüket a józan bölcssek, az egészséges okosak. Nem isszák többé a gyönyörök mérgét az álomlátó sárgák. A mákföldek bujavirágu vetését megtapossa a törvény, az emberi józanság, a humanitás, mely az egészség, kemény tilalomfáját állítja a szabadon száguldó boldog örület, a perverz mámorok útjába. Kinában nem lesz többé ópiumevés és a hűvös, szürke angol kultúra féken fogja és megneveli a fantasztikus sárga népet, bottal, hidegvizzel, mint egy okos, kötelességtudó, el nem lágyuló apa. Nem megdöbbenő merészség-e, egy fajtát, mely öreg, mint a világ, csak így, máról-holnapra, elvonni legősibb gyönyörét, a gyilkos élvezetet, amivel át volt itatva már a szülőanyák vére és teje, és aminek lázában már a bölcsőbéli gyermekek idegei is vonaglottak és reszkettek. Ki tudja, jó lesz-e kivezetni a mámor-pokolból a józan élet hűvös mezejére őket, ki tudja, lesz-e valaha épidegű, frissvérű ember ezekből az állom-állatokból? A kóbor oláh-cigányt sem lehet rászorítani a letelepülésre, munkára, engedi-e majd legdrágább kincsét, álmát a sárga ember?

*

× **Nyaral a cár.** Boldog az a kis számtiszt, aki hónapos szobát bérel az asszonyának és gyerekének Budakalászon, kijár hozzájuk este, nyeli a port és a paraszt-gorombaságot, a disznóól illatát és a poshadt vizet. Boldog az a bádogoslegény, aki a szeretőjével kiül esténként a népkertbe s szívja a frissen öntözött bokrok lágy esőszagát, és nézi az eget. Boldog még az a viceházmesterné is, kinek a pinceablakában két cserép bazsalikom csinálja a nyarat. De ő, ez a sárgaképű, neuraszténiás emberroncs, ez a koronás bűnbak, az ő víziós éjszakáival, rémlátó gyötrelmeivel, — ő nem boldog. Már a carszkojezelői nyárilakban is suhognak a gyilkos árnyak, hiába sötétlenek ágyu naszádok a holdas öböl ragyogó vizén, hiába bujnak fegyveres örök a virágos kerti bokrok közé. Most már innen is elmennek ők, mint a szélüzött felhők, tovább, följebb, minél idegenebb tájakra, a béke vidéke felé... Utazik a cár, ott-hagyja szép nyári hajlékát, megy a finn szigetekre, vagy még tovább, Isten tudja hová, és amerre megy, mindenfelé kísérni fogják az őriző torpedóhajók és a fegyveres legények.

— *Löbl Gyula és Társa* látszerész és fényképészeti szaküzlete Piac-ú. 63. szám. Telefon szám 869.



Visszapillantás a múlt szezonra.

10. közlemény.

A drámai társulat férfi tagjainak felsorolásánál is rá kell mutatnunk azokra a hiányokra, amelyeket a jövő szezonra okvetlenül pótolnia kell a szinigazgatásnak.

E hiányok mellett is sokkalta erősebb volt művészi szempontokból a drámai társulat férfi személyzete, mint a női. Itt már több szinpadratermett és művész anyag állott rendelkezésére.

Akarmelyik magyar szinpadnak, a legelső fő-

városi drámai színpadoknak is büszkesége lehetne Zilahy Gyula, ez a kivételesen nagy művészember. Szinte sajnálhatjuk például a Nemzeti Színházat, melynek összesében ma sincs olyan született nagy szalon komikus, mint egykori didelgetett naturbursából lett. Vizváry Gyula öröke várt ott Zilahy Gyulára, akit, — sajnos, a magyar színművészetre, — színigazgatói ambíciói elvontak eredeti hivatásától. Az ember igazán csodálkozva kérde önmagától, hogy miképen váltak ki elmúlt korszakok művészi vajadásából a Zilahyhoz hasonló, színiiskolák, konzervatóriumokat soha nem végzett művészek. És hogy miért nem tudnak nevelni ehhez hasonlókat a mai művészképzők, amelyeknek anyagából alig válik ki egy évtizedben egy, magasabb művészi mértékkel mérten valamire való művész, művésznő. Igazi kedély, ebből eredő artisztikus ötletek, művészi meglátásai az élet apró jellemzőségeinek, semmi keresettség, színpadi mondvasínáltság, bámulatos beleérése a személyesítendő alakba, minden csepp érzésig, mozdulatig, egyetlen szempillantásig együttélése azzal: ez ennek a kivételesen igen nagy művészeknek, Zilahy Gyulának a művészete. Ugyátszik ezt a művészetet nem lehet tanulni, ezzel a művészettel együtt kell születni.

E cikkely célja az általános áttekintés, de nem tudunk szabadulni az igazi művészi törekvések iránti lelkesedésünk megnyilatkozásaitól, mikor Zilahy Gyuláról, illetve és csakis az ő nagy művészetéről szólunk. Emberi, tehát színigazgatóban is élő gyarlóságok miatt, sok-sok kellemetlensége volt Zilahynak, mindmáig sok, meg nem érdemelt és megérdemelt támadásokban van része, de az ő briliáns művészete, — róla szólva, — velünk mindent feleltet. Mérhetlen magasságában áll az ő művészete az igazi művészetet megértők előtt. Hozzá hasonló nagy művészt századok egyet-kettőt adnak s még romjaikban is nagyobbak, mint ezernyi pályatársaik.

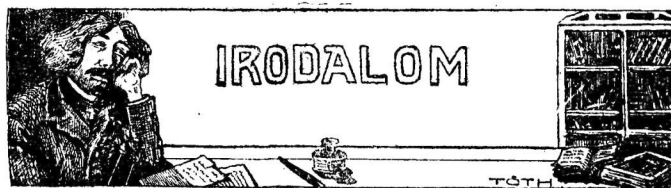
Zilahy Gyula ma már — színigazgatói gondjai miatt, — nem mindenkor visz teljes készültséget a színpadra, sokszor alakjai egységességének a rovására is. És még akkor is több művészetet produkál, mint körülötte a legkészültebb ensemblé, a híres szereptudók, körültekintők, mindent technikai lattal mérők.

Az átlagközönség előtt hiba lehet az ő készülttségének hiánya, de aki valódi művészetet keres a színházban, az még emellett is műélvezetet talál ebben a nagy művészen.

Zilahy után a debreczeni drámai személyzet férfi tagjai közül Bérczy Ernőt említjük. Határozott művészi készségű színész. Nincsen, — nagy skálájú szerepkörben — egyetlen olyan lejátsozott szerep, amelyikben — utóbb még operettben is — valami művészt ne nyújtott volna. De különösen drámákban, szubtilisebb levegőjű vigjátékokban aratott megérdemelt művészi sikereket. Zilahy után egyik legerősebb, oszlopos tagja a társulatnak s mint ilyen igazán kedvence a közönségnek.

Virányi Sándor művészete már kisebb értékű az említetteknel, de csupán azért, mert egyébként nagyon értékes tehetsége nagyon szűkös határok közé van szorítva. Nagyon kis skálájú az a szerepkör, amelyet felőle Virányi, aki inkább az u. n. *társalgási* szerepkörökre van utalva. Nagyobb dráma emóciókat egyáltalán nem bír meg. A modern drámaírás termékei nevelték, telítve reális és rideg józanságokkal, egyes lelki emóciók meg nem értésével, passzi-

vitással. Ezt igazolta a Márkus Emilia vendégszereplései alkalmával s más esetekben is, a Thury Elemértől gazdátlanul maradt szerepekben. Ezzel szemben modern darabokban művészileg értékest nyújtott még a Hegedüs Gyula szerepeiben is. Színészi egyénisége jobbára és kizárólag a vigszínházi darabok egyes szerepeire utalja s ennek a fővárosi színháznak neveltjei közé tartozik.



A vonal alatt.

A vonal alatt szeszélyes, bolondos élet kavargó, amely a nyugodtan szemlélődőhöz éppen olyan kábító zsivajjal szűrődik föl, mint a hegytetőn elbámulóhoz a nagyváros katlanának zugó, sístergő sivitása. A vonal alatt nagy szerelmi vásár folyik: sápadt bányamérnökök, elhízott bankigazgatók, napbarnitott földesurak flirtölnek, leveleznek, barátkoznak, éjjelizenéznek, pezsgőznek és házasságot törnek törékeny gépirókisasszonyokkal és parfümös, pongyolás mondainekkel. Hol a nagy ó-német faragásu mahagóni-ebédlőben, hol a kecses, intim, fehéren prémezett budorárban, hol egy himzett japáni selyemernyő alatt, Marechal Niel rózsák árnyékába. Legtöbbnyire mégis a kávéházban, ahol alpaccaezüst csillog, asszonyi tekintetek ragyognak a briliánsokkal vetélkedve, ahol pörkölt-kávé és szivarfüst karikázó illatában születnek meg a nagy koncepciók hősei. Mindennek a projekció összefut a vonal alatt. A neve: eredeti tárca. Ez az a műfaj, amely a magyar olvasóközönségnél majdnem olyan kelendő, mint a politika s amely sem nem igazabb, sem nem erkölcsösebb, mint a politika.

A vonal alatt — tisztesség ne essék szólván — egy nagystilű becsapás történik minálunk. Ez a zsáner ugyanis, amint mindjárt ki fog derülni, ez az eredeti tárca, egy kissé szigorubban nézve ép oly kevésbé eredeti, mint amennyire tárca. Hogy nem eredeti, tanum lehet rá maga a nyájas olvasó, aki az ebéd utáni sziesztát azzal a megdöbbenő ténnyel kezdi, hogy Hajdu Elemér fölvette a fehér flanel ruháját és tennisz-cipőjét, de a folytatást már maga álmodja hozzá, édesen elszenderedve. Kilencvenkilenc percentre bizonyos, hogy Elemér a lovagias ügyek lebonyolítása után mégis csak szakítani fog Ilonával, aki lehet egy szappangyáros hiperesztézis neje, lehet Zürichben nevelkedett árva szőke, vagy az a bizonyos házmeisterlány a művészet rögző pályáján, de végül okvetlenül neki megy a vak Éjszakának. S ez jól van így. Mert minél többször fog nekimenni a vak Éjszakának, az olvasó előtt annál világosabb lesz, hogy ez az eredetiség mennyire affektált. S annál inkább derengeni fog előtte, — amit mi csak titkon szoktunk bevallani magunknak — hogy a vonal alól az utolsó tíz esztendőben alig két-három olyan fiatal sas repül föl, akiről utóbb ki nem derült, hogy csak csicseregni tud.

Nem hiszem a szociológusok rideg igazságát, hogy az irodalomban a kor társadalmának erkölcsi képe nyüzsög, mint ahogy a fényképezőmasina kettős-domboru lencséjében kicsinyítve összefut egy hosszú terített asztal az álló és mozgó alakokkal, az eperfa lombjával és az ég kékjével. De ha igaz, egy bolond tréfa körvonala villan meg az agyamban. Arra gondolok, hogy mi fog történni, ha egy huszonötödik századbéli doktor Guyau nagyon komolyan találja venni ezt a tételt és meg akarja majd csinálni a mai Magyarország erkölcsi állapotának térképét, az egykoru tárcairodalom alapján. Szegény kis fiók-szociológusok nem tudnak majd hova lenni a csodálkozástól. Mert ki fog derülni, hogy tiz tojás sárgájával sem lehet elég hü képet adni a törvénytelen szerelmeknek és egy liter kávéval sem lehet elég sötétrefesteni azuralkodó hitvestársi viszonyokat. És nekünk is, akik benne vagyunk e vonal alatti világ zürzavarában, kezd lassankint eltompulni a valóság-érzékünk: a tömörített életet, az öt hasábbá szorított szerelmi regényeket, a nagy emberi küzdelmek egy kis momentumát összetévesztjük az egésszel, a szélesen, nyugodtan hömpölygő valósággal. Esszencia-bonbonokat nyelünk le és az az illúzió, hogy líkört iszunk.

A legnagyobb baj azonban az, hogy a tárca minálunk egyáltalában nem is tárca. Amiként valami nem azért költemény, mert nincs prózában írva, azonképpen a tárcának sem elég az a negatív tulajdonsága, hogy nem novella és nem értekezés. Világosabban szólva: a vonal alatt elterülő helynek éppen úgy megvan a karaktere, mint a felette és a túlhan levőnek. A német, francia, angol ujságban a vonal alatt mindenütt megvan ez a — története, nemzeti temperamentuma szerint különböző — de mégis azonegy műfaj, amelynek legjellemzőbb sajátossága, hogy az ujságnak készül, tehát korkérdéseket rögzít meg, ujságírók írják, tehát inkább színesen, mint alaposan és nyugvó ponton áll, a szemlélődés csendes percei számára, tehát kell, hogy az egyéniség reflexiói áradjanak ki belőle.

Madame de Sévigné, a rizsporos udvari dáma meleg grációzitása, gyöngéd hajlékonysága, enyhe őszi verőfénye sugárzik például időtlen-idők óta a francia tárcairodalom felett. Heine és Börne falánk pajkossága, az ifjú Németország eszmékben való forrongása, a formákban való kikristályosodás vágyának örök mozgékonyasága, félig szépirodalom, félig essay, — ilyen százötven éve a német tárca. Mindig élvez és mindig nemesít, de mindig *feuilleton*, a szónak francia értelmében: azaz nincs előtte távoltság, csak egy ember, aki cseveg és millió tüzes szem, amely láthatatlan fauteuillekből tapadva rá, mohón lesi a szót. Ne lásd a fauteuilleket, vagy ne érezd, hogy tinta, toll és papír van előtted, de bámulj bele a rád tapadó szemekbe — és tárcát írsz, irodalmi formában csevegsz.

Akik tudtak és mertek egyéniségek lenni, eldobni a tér és idő mértföldmutatóit s hozzásimulni az érzés minden közvetlenségével, a szó egész melegével a tárgyhoz, az emberhez, a kedveshez, azok voltak a magyar irodalomban is a leghibízottabb, legtöbb oldalú és leghíjósabb csevegők. Mikes Kelemen deáktól Csokonai Vitézen keresztül Ágai Adolfig és Tóth Béláig mindet az élet nevelte színlátásra, mindnek volt elemző készsége és lokáltonusa, mind szerette a könyvet, vágyódott a tökéletesebb idegen után, szerette az emlékek sirjai közt való botorkolást, mind bele(tudta magát ringatni a

multba és látni tudta a jövőt. Ezért találta fel mind a maga módján a saját stílusu tárcáját, ezt a szellemi kormányozható léghajót, amely a tisztább levegőrétegek, a jövőbeni perspektívák, az emberi gondolkodás magasságai közt szeli a levegő hullámtaréjait. A kicsinyek, a mindennapiak, a vonal alattiak, a szépirodalmi pasztillákkal higitók odalent állva nézik őket. Ők legfeljebb a fantáziájukat tudják odáig megnyergelni.

Hadzsi Murát. Az Athenaeum-Könyvtár legújabb kötetének nagyobbik felét Tolsztoj hátrahagyott műveinek egyik legtükéletesebbje: Hadzsi Murát foglalja el. Még azokat is meg fogja lepni, kik ismerik Karenina Annát és a Háboru és Békét. Mert eddig úgy tudta mindenki, hogy nincs Tolsztoj munkái között olyan, mely ezzel a két remekművel versenyezhetik. Nos, Hadzsi Murát megállja melletük a helyét. Ugy a cselekmény érdekfeszítő volta, mint a jellemrajz meséje Hadzsi Murát, a Kaukázus egyik legnagyobb hősenek alakja köré fűződik. Az volt a tragikum, hogy összeütközésbe került Samil imámmal, a kaukázusi törzsek másik nagy vezéralakjával. A regény valamennyi alakja közül I. Miklós cáré kap meg bennünket legjobban. Kérlelhetlen szigorúsággal és élességgel rajzolja meg Tolsztoj ezt a komplex egyéniséget. Szinte démonikusan hat az olvasóra. Ez a jellemző művészet netovábbja. Amellett, hogy Tolsztoj maga is részt vett a kaukázusi harcban, mindent összegyűjtött, ami az akkori eseményekre és a cselekmény színhelyére vonatkozott. Ugy hogy Hadzsi Murátban a legfinomabb írói művészet a legmélyebb történeti tudással egyesül. Minthogy a kötet másik nagy elbeszélése: *Az ördög*, szintén elsőrangú alkotás, az Athenaeum-Könyvtár megint szolgálatot tett a magyar irodalomnak. Minden idők egyik legnagyobb írójának két ismeretlen remekével ismertette meg olvasóközönségünket. Barta Irén fordítása kifogástalan. Stílusa szabatos és színes. A kötet művészi fedőlapját Basch Árpád finom illusztrációja díszíti. Az előkelő kiállítású és kötésű könyv ára 1 kor. 90 fillér.

Az e rovatban felsorolt művek kaphatók **Hegedűs és Sándor** könyvkiadóhivatalában, Kossuth-utca 11. szám.



Nyelvünk a zenében.

A Debreczeni Szemle számára írta: **Drumár János.**
(Befejező közlemény.)

Keretünk nem engedi meg, sem a nagy teret igénylő részletes felsorolást, sem annak beigazolását, hogy mily helytelenül vannak lefordítva ezek a zenei fogalmak, melyekből az eredetinek egykori értelme és jelentősége teljesen kiveszett. Csak egyetlen példával világítsuk meg tévedésünket.

Az ógörög és római színpadokon a színész jelmez helyett álarcot hordott, melynek széles szájnnyilása elé öblös hangtölcsér volt illesztve, hogy a színész hangjai nagyobb tömötséggel jussanak az óriási nézőtérre elhelyezkedett hallgatókhoz. E hang-erősítő tölcser miatt az álarcokat röviden *persona-*

nak nevezték s minthogy minden előforduló szerepnek egy végleg meghatározott álarc felelt meg, a szerző, a kézirat elején felsorolta az előadáshoz szükséges *álarcokat, personákat*. A német könyvek a latin personákat azonosították az egyéniséget, személyt jelentő *Person*-jukkal s a magyar fordító, árkádiai együgyűséggel áthozta hozzánk nem a latin, hanem a német personát, *személynek* fordítván le azt, az egyedül helyes *szerep* helyett.

De még inkább érezhető a német behatás káros volta ama rendszer idegenszerűségében, melytől, jobb hiányában, szabadulni nem tudunk s mely nemzedékről-nemzedékre német gyámság alá igáz.

Tagadhatatlan, hogy a mi tanítóink a németek voltak, a velük való érintkezés s nagy mestereinknek nyomán indult meg nálunk a nemzetközi zenei élet. De ideje lenne, ha tanuló éveinket kitöltöttnek mondanók ki s önállóságra tennénk szert. Ez pedig első sorban az *idegen kifejezések* kiküszöbölését feltételezi, másrészt elszakadást a megszokott német-nyelvű ütemszámlálástól, melynek éveken át való gyakorlása a növendékeket akarva, nem akarva a német szellem medrébe tereli.

Meddő marad a sajtó s a nagy nyilvánosságnak nemzeti mozgalmá, ha minden családnak művészi oltára egyuttal az idegen szavak kényelmes és biztos melegágya. Azokat ki kell onnan űzni, feltétlenül és könyörtelenül, de óvatosan, hogy az idegen, de jó szavak helyére hasznavehetetlen fordítások ne kerüljenek.

Gondos figyelemmel kell lenni arra, hogy a fordítás az eredeti értelmet lehető hűséggel adja vissza s a magyar nyelv szabályai sérelmet ne szenvedjenek. Azért is nem lehet az ily messze kiható feladatot egyetlen kézre bízni, hanem az egész nemzet hivatott erőinek kell közreműködni a végleges magyar zenezótár megalkotásában. Ilyeneknek pedig első sorban zenedeinket és a dalegyleteket kell tekintenünk. A dalszövetség nagygyűlései igen alkalmasak lennének egyes kérdések megvitatására.

Másik szép feladat vár az irodalmi körök tevékenységére.

Akárhányszor megtörténik ugyanis, hogy a hangversenyénekes kénytelen az idegen szöveget használni, mert magyar fordítása nincs.

Ez a visszas és türelhetlen állapot, amin sürgősen kell változtatni. A megoldást nem is képzelem oly nehéznek. Hiszen a fővárosnak egyik külvárosa, a kis Rákosfalva a maga kezdeményezéséből hozzáfogott az idegen szövegek lefordításához s aki Stelly igazgatóhoz fordul, annak az eddig kész anyag, egyházi és világi szövegek rendelkezésére állanak. Pedig ez a kis lelkes társaság elenyésző kis tőkét áldozhat a nemes célra, de azzal is szemrehányó példát nyújt azoknak, kik nemzeti hivatásukat felismerni késnek. Goethe, Schiller, Lenau, Körner, Byron, Walter Skott, Beranger, Fontane, Hugó V., Klopstock, Mattison, Mayrhofer, Collin, de la Motte Fouqué, Rellstab, (akiknek legtöbb megzenésített versük szerepel a hangversenyeken), továbbá egész sereg olasz költőnek versei várnak a lefordításra.

És csak majd akkor, ha a felsorolt idegen elemeket otthonunkból és hangversenyszermeinkből kiszorítottuk, akkor lehet reményünk, hogy a külső akadályokkal küzdeni már nem kényszerült hazai zenénk is rohamosabb lendületet vesz és a magyar zene nemzeti fejlődése várható.

A zene rovatban felsorolt zeneművek kaphatók Csáthy Ferencz könyv-, papir- és zeneműkereskedésében Egyház-tér.

AZ ELSŐ PILSENI RÉSZVÉNY SÖRFÖZDE és a MÜNCHENI „SPATEN“-sörgyár ker. képviselője

Hajdu, Bihar, Szabolcs, Szatmár és Borsodvármegyék területére úgy hordós, mint üveges sörökben

Fischbein Jenő sörnagykereskedőnél

Debreczen, Hatvan-utca 30 szám alatt.

Fenti sörgyártmányok kímérve kaphatók Debreczenben a Piac- és Kossuth-utca sarkán levő

Pilseni sörház pincéje éttermében és sörosarnokában.

87—1912.

Árverési hirdetmény.

A debreczeni kir. járásbiróságnak V. 2117—1912. számú végzése folytán közhírré tétetik, miszerint Faludi László részére debreczeni lakosoktól 1993 korona tőke, ennek az esedékesség napjától számítandó 6%-os kamatai és az eddig összesen 116 korona 06 fillér perköltség erejéig 1912. évi június hó 7-én bíróilag lefoglalt és 1840 koronára becsült butorok és egyéb ingóságok **1912. évi augusztus hó 5-én, délután 6 órakor** kezdetét veendő és Debreczenben, Hajnal-utca 3. sz. a. megtartandó nyilvános birói árverésen a legtöbbet ígérőnek azonnali készpénzfizetés mellett, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Megjegyeztetik, hogy az árverés mindazon foglaltatók részére, kik már jogerős váégrehajtási zálogjogot nyertek, elrendeltetik.

Debreczen, 1912. évi július 4-én.

Karacs Sándor, bir. kik.

7761—912. sz.

Árverési hirdetmény kivonat.

A debreczeni kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy Salamon Frigyes végrehajtónak Kovács István és neje Szabó Juliánna végrehajtást szenvedő elleni végrehajtási ügyében az árverést elrendelte a debreczeni kir. törvényszék területén levő, a vámospércsi 1189. sz. betétben és A 345/346 hrsz. felvett beltelekbeli udvarra és 381. tsz. a. házra 800 K megállapított kikiáltási árban, és hogy a fent megjelölt ingatlan az 1912. **september 12. napján délelőtti 9 órakor** Vámospércs községhezánál megtartandó nyilvános árverésen a kikiáltási ár $\frac{2}{3}$ -án alul eladatni nem fog. Az árverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10%-át készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni. — Az, aki az ingatlanra megállapított kikiáltási árnál magasabb ígéretet tett, ha többet ígérni senki sem akar, köteles nyomban a bánatpénzt az általa ígért ár 10%-ig kiegészíteni, különben ígérete figyelmen kívül marad és a nyomban folytatandó árverésen rész nem vehet.

Debreczen, 1912 július 16-án.

Fülöp Károly,
kir. tszéki jegyző.

Simonyi,
telekkönyvezető.

Árlejtési hirdetmény.

Az „Arany-Bika” részvénytársaságnak Debreczenben Piac-utca, illetve József kir. herceg-utca 1., 3., 5. számú városi telkeken létesítendő nagyszálló, vigadó, színház, bérház, fürdő- és gazdasági épületekhez szükséges *bontási, föld, kőműves és elhelyező, vasbeton, kőfaragó, műkő, szobrász, vas, vasszerkezeti, ács, tetőfedő, bádogos, asztalaos, lakatos és mázoló, boltkapuzat, különleges asztalos, üveges, üvegfestő, fényszóróüvegezés, redőny, vasredőny, fapadló, házagmentes padló, linoleum, utépítési és járdaburkolati, burkoló, aszfaltozó, falburkoló, szobafestő, kárpitos, cserépkályha, vaskályha és tűzhelyek, központi fűtés, vízvezeték, csatornázás, villamos világítás, villámhárító, felvonók, különfélék, istálló berendezés és gyárkémény* munkálatok elkészítésére, illetve szállítására a következő feltételek mellett nyilvános pályázat, illetve árlejtés hirdettetik.

1. Az árlejtésen részt vehetnek mindazon hazai építőmesterek, vállalkozók és szakértő iparosok, kik üzletük gyakorlására hatósági engedéllyel bírnak.

2. Ajánlat az összes munkákra tehető, vagy egyes csoportokra, vagy pedig egyenként külön-külön bármely munkára.

3. A készítendő munkára vonatkozó, költségvetési kivonatok és ajánlati minták vállalkozóknak rendelkezésükre fognak bocsáttatni és kötelesek abba egységeiraikat a szöveg bármennyű megváltoztatása nélkül beiktatni és a végösszegeket úgy számjegyekkel, mint betűkkel kiírni.

4. Csakis azon ajánlatok fognak figyelembe vétetni, melyek a kiszolgáltatott eredeti ajánlati iveken nyújtattak be. A vízvezetéki, csatornázási, központi fűtési és villamosvilágítási ajánlatok tervekkel adandók be. Utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

5. Távirati uton küldött ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

6. A lepecsételt ajánlatok legkésőbb **1912. évi szeptember 25-én délelőtt 11 óráig** nyújthatók be dr. Keresztesi Kiss József ügyvéd urhoz, a részvénytársaság ügyészéhez (Debreczen, Piac-utca 46. sz.).

7. Tartoznak ajánlattevő vállalkozók a

szerződési általános feltételek és a közszállítási szabályzat értelmében ajánlati összegüknek, illetve 250,000 koronán felüli összeg 2%-át bánatpénz gyanánt az ugyanott kiírt módzatok szerint, a Magyar Általános Hitelbank, (Budapest, Nádor-utca 12.), továbbá Debreczenben a Magyar Általános Hitelbank debreczeni fiókja, Debreczeni Első Takarékpénztár és a Debreczeni Ipar és Kereskedelmi Banknál az ajánlat benyújtása előtt letenni és az erről szóló nyugtát az ajánlathoz csatolni. Készpénz, vagy értékpapír az ajánlathoz nem csatolható.

8. Fentartja magának az építtető részvénytársaság a jogot, hogy ajánlattevő vállalkozók közül a jutányosság szem előtt tartása mellett a munka kivitelével és végrehajtásával azt a vállalkozót bizza meg, aki a jó és helyesen készített munkák teljesítése iránt már eleve a legtöbb biztosítékot képes nyújtani.

9. A munkálatokra vonatkozó általános és különleges vállalati feltételek és tervek *Hajós Alfréd és Villányi János műépítészek* irodájában (Budapest, IV. Gerlóczy-utca 7.), vagy *dr. Keresztesi Kiss József ügyvéd* irodájában (Debreczen, Piac-utca 46. sz.) megtekinthetők. A munkakivonatok és ajánlati minták ugyancsak Hajós Alfréd és Villányi János műépítészek irodájában fognak vállalkozóknak a rendes hivatalos órák alatt kiadatni, illetve kívánságra utánvét mellett megküldetni.

10. A munka 1913 március 15-én megkezdendő és aképpen folytatandó, hogy a bérház épületrész és gazdasági épületek **1913 október 20-án**, a szálloda kávéháza, vendéglője és üzlethelyiségei, továbbá a fürdő és mozgószínház **1913 december 15-én**, a szálloda és tartozékai **1914 május 15-én**, a színház, vigadó és tartozékai **1914 június 15-én** rendeltetésszerű használatának átadható legyen.

A beadott ajánlatok **1912 szeptember 25-én délután 5 órakor** fognak a Kölesönös Segélyző Egylet Kossuth-Lajos-utca 11. sz. alatti nagygyűléstermében nyilvánosan felbontatni és azután nevezett műépítészeknek átszámítás és jelentéstétel végett kiadatni.

Debreczen, 1912 augusztus 1.

„Arany-Bika” Részvénytársaság Debreczen.

Meghívás.

Az Ingatlant Értékesítő Részvénytársaság II-ik rendes közgyűlését

1912. évi augusztus hó 7-ik napján délután 4 órakor

tarja meg a Debreczeni Ipar- és Kereskedelmi Bank tanácstermében (**Piacz-utca 58. sz.**), melyre a részvényesek tisztelettel meghívtnak azon figyelmeztetéssel, hogy az alapszabályok 14. §-a szerint részvényeiket vagy az intézet pénztáránál, vagy bármely Debreczenben székelő részvénytársulati pénzügyintézetnél, Budapesten: az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztárnál, 3 nappal a közgyűlés előtt le kell tenniök.

T á r g y s o r o z a t:

1. Az igazgatóság jelentése és számadása az 1911—12. üzletévről és indítvány az évi nyereség felosztása iránt.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A mérleg megállapítása és a nyereség iránti határozathozatal.

4. A felmentvény iránti intézkedés.
5. Négy felügyelő-bizottsági tag választása.
6. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak díjazása iránti határozat.
7. Esetleges indítványok.

Az igazgatóság.

KIADÁSOK.

EREDMÉNY-SZÁMLA.

JÖVEDELMEK.

Tartalékok kamatai	619·71	Nyerességáthozat 1910/11. évről	851·40
Fizetett kamatok	24047·27	Házjövedelem	57205·97
Üzleti költségek	1627·09	Földjövedelem	13529·41
Ház költségek	1507·05	Részvényátírási díj	1·12
Tiszti fizetések	6260—		
Adó	12875·67		
Egyenleg, mint nyereség	24651·11		
	71587·90		71587·90

Debreczen, 1912. évi június hó 30-án.

VAGYOM.

MÉRLEG-SZÁMLA.

TEHER

„Iparbank udvar“	818274·14	Részvénytőke	200000—
Letörl. kölcsön	243970·12	Tartaléktőke	2843·38
Hutflész földingatlan	75294·75	Osztalék-tartalék	10170·59
Polgári földingatlan	55128·16	Folyószámla	613188·97
Bessenyei földingatlan	135815·61	Átmeneti jövedelmek	1639·76
Giró-számla	500—	Egyenleg	24651·11
Átmeneti kamatok és tételek	11451·27		
	852493·81		852493·81

Debreczen, 1912. évi június hó 30-án.

Mandel Ernő, ügyvezető.

A könyvelésért: Schwartz Andor.

AZ IGAZGATÓSÁG:

Latinovits Mihály, Fürst Ödön, Sesztina Jenő, Csóka Sámuel, Löfkovits Arthur, Kenyeres Károly,
Dr. Löfkovits Márton, Emerich Arnold.

A FELÜGYELŐ-BIZOTTSÁG:

Tóth István, Nyíri Géza, ifj. Rickl Antal, Engel László.